

České chlapecké sbory současnosti

LUCIE NOVÁKOVÁ

Summary

The article briefly deals with the beginning of boys' choirs in Bohemia and refers to contemporary boys' choirs which exist in Czech Republic. It deals with choral organizations and their leaderships.

Tradice chlapeckého sborového zpěvu v Čechách sahá již do poloviny 13. století, kdy kapitulní děkan Vít sestavil z žáků svatovítské školy pěvecký sbor. První zprávy o účinkování chlapců v chrámech můžeme nalézt už dříve, nyní však šlo o stálou pracovní funkci kostelních zpěváků. Jednalo se o chlapce z chudých rodin a nejčastěji se jim říkalo „bonifanti“, „innocentes“, nebo „boni pueri“. Zpívali chlapeckým hlasem a měli být mladší šestnácti let, účinkovali v kostele při mši a při církevních hodinkách.

Brzy začaly vznikat chlapecké sbory i při dalších kostelech v Praze (Vyšehrad, kostel sv. Havla) i mimo ni (Litoměřice, Žatec aj.). Tato tradice pokračovala až do 2. světové války, po níž byla až na výjimky přerušena téměř na 35 let (1965 Modráčci Brno, 1972–1976 oddělení Pražského mužského sboru a jednoleté fungování samostatné chlapecké sekce Severáčku).

V roce 1981 byl Jiřím Klimešem založen *Olomoucký chlapecký sbor*, jehož vystoupení na festivalu sborového zpěvu „Svátky písní Olomouc '82“ inspirovalo Jiřího Skopala a jeho ženu Květoslavu k založení *Královéhradeckého chlapeckého sboru* (1982).

V následujících letech u nás začaly vznikat i další chlapecké sbory (Hranický chlapecký sbor, Těchonínský chlapecký sbor) a v letech 1983–1989 byla dokonce pořádána mezinárodní setkání chlapeckých sborů.¹

Z posledně zmíněných sborových těles dodnes pokračuje Královéhradecký chlapecký sbor pod názvem Boni pueri. Olomoucký

chlapecký sbor existoval v nejrůznějších podobách jako součást pěveckého sboru Campanella. V současné době pracuje pod názvem „*Hanaciboys*“ a jeho zpěváci jsou členy Zelené a Červené Campanelly. Chlapci zkoušejí společně s dívkami, ale i samostatně. Zpívají v klasické smíšené podobě SATB.²

Chlapecké sbory Boni pueri, Pueri gaudentes, Bonifantes, Český chlapecký sbor a Páni kluci jsou všeobecně známé. Pokud k nim přidáme ještě sbory Hanaciboys a sbor Bruncvík, můžeme říci, že v Česku dnes funguje sedm chlapeckých sborů (pražský chrámový sbor Pueri cantate k nim nelze počítat, protože v současnosti se jedná již o muže ve věku zhruba 18 let).

Právě **Bruncvík** je téměř nejnovější chlapecký sbor u nás. Byl založen na jaře roku 2006 Lenkou Pištěckou.

Bruncvík³ je postava z českých bájí a pověstí. Byl to středověký rytíř, jehož socha stojí u Karlova mostu. Lenka Pištěcká, jak sama praví, se snaží vést chlapce k rytířským ctnostem – čestnosti, pravdomluvnosti a odvaze. Sbor je pro ni způsobem života a mezi ideje tohoto tělesa patří probudit v dětech radost z hudby, která je může vést v budoucnu k jejímu dalšímu hledání a poznávání. Cílem není bezchybné provedení skladby, ale její prožití, poznání a její následné sdílení s publikem.

Ve sboru v současnosti zpívá 36 chlapců a mladých mužů ve věku od 5 do 18 let. Hlavní sbor má 22 členů. Chlapecká sekce

zkouší dvakrát týdně (hodinu a půl v pondělí, dvě hodiny ve čtvrtek), mužské oddělení se schází na dvě hodiny pouze jednou za týden. V první půli nacvičují společně s chlapci, ve druhé mají samostatnou lekci. Přípravný sbor se nazývá Benjamínci. Docházejí do něj pěti- a šestileté děti, které mají šedesátiminutovou lekci jednou týdně, a než přejdou do hlavního sboru, zpívají od září do prosince v tzv. Přechodnicích – částečně sami a částečně spolu s hlavním sborem. Zkušebnu mají ve zpěváckém spolku Hlahol na Masarykově nábřeží v Praze 1.

Lenka Pištěcká (*1960) vystudovala zpěv na Pražské konzervatoři pod vedením B. Šulcové. Poté pokračovala soukromým studiem u Jiřího Kotouče, který se specializuje na interpretaci staré hudby. Zpívala v mnoha mezinárodních produkcích Händelových a Bachových oratorií a další duchovní hudby v Česku i v zahraničí. Bohaté zkušenosti s chrámovou hudbou získala jako sólistka souboru Cantores Pragenses. Účinkovala rovněž se soubory Camerata Nova a Collegium Flauto Dolce.

Od roku 2000 působí jako lektorka Letní školy staré hudby ve Valticích. Působila také několik let jako profesorka zpěvu na Volkshochschule Furt im Wald v Německu. V letech 2002–5 pracovala jako hlasový poradce chlapeckého sboru Pueri gaudentes, kde získala bohaté zkušenosti při práci s chlapeckými hlasy, a to ji inspirovalo k založení vlastního souboru. V současné době studuje obor Chrámové sbormistrovství na Vyšší Týnské škole (Collegium Marianum) při Pedagogické fakultě UK.

Benjamínky vede Adéla Tlachačová, na klavír je doprovází David Pištěcký. Organizační stránku sboru zajišťuje Martin Rudovský. Jistě stojí za povšimnutí, že sbor spolupracuje i s psychologkou Danielou Vodáčkovou, která s dětmi pracuje nejen na soustředěních, ale v případě potřeby i v průběhu roku.

Sbor **Pueri gaudentes**⁴ založila sbormistryně Zdena Součková v září roku 1990 vyčleněním chlapců z výběrového sboru Radost – Praha. Jeho název je odvozen

právě z kmenového sboru a znamená radostní chlapci. „Jeho členové zpívají s radostí a radost chtějí svým zpěvem přinášet i svým posluchačům.“⁴ Jeho zřizovatelem je Základní umělecká škola v Praze 7.

Sbor má čtyři oddělení. Koncertní, které tvoří asi 50 chlapců od jedenácti do čtrnácti let a 30 mladých mužů od patnácti do devatenácti let, a tři přípravná Pueri 1, 2, 3. Přípravná oddělení sdružují asi 110 sedmi až dvanáctiletých chlapců. V Pueri 1 a 2 zpívají žáci prvních a druhých tříd základních škol. Zkoušky probíhají vždy jednou týdně a trvají 45 minut. Pueri 3, žáci třetích a čtvrtých tříd základních škol, mají již zkoušku sboru dvakrát do týdne (45 minut). K tomu ještě hodinu hudební nauky a hlasovou výchovu. Hlasová výchova trvá 25 minut a po týdnu se v ní střídají alt a soprán. Koncertní sbor zkouší jednou týdně dohromady a jednou týdně děleně (SA a TB zvlášť). Chlapecké hlasy mají ještě hlasovou výchovu, soprán a alt se opět střídají ob týden a sólisté dochází na speciální lekce k hlasové poradkyni Markétě Džuneva. Z uvedeného přehledu je vidět, že se chlapci musí věnovat sboru opravdu naplno, ale vynaložené úsilí se jistě vyplácí.

Za zmínku ovšem stojí i mužský sbor Pueri gaudentes.⁵ Brzy po vzniku chlapeckého sboru začali někteří jeho členové mutovat. Aby nemuseli přestat zpívat ve sboru, požádala Zdena Součková tenory a basy ze smíšeného sboru Gaudium, aby zkoušeli společně s Pueri gaudentes. Za nějaký čas však bylo odmutovaných zpěváků z Pueri gaudentes tolik, že si vystačili sami. První samostatný koncert tohoto mužského sboru se uskutečnil 7. prosince 1994.

Všechna oddělení Pueri gaudentes mají za sebou mnoho vystoupení, soutěží, zájezdů. Od roku 1994 sbor úzce spolupracuje se Státní operou Praha, kde účinkuje například v operách Carmen, Turandot, Boris Godunov, Kouzelná flétna a v dalších. Repertoár sboru je opravdu široký, obsahuje duchovní i světské skladby od středověku až po současnost. První profilové CD vydali Pueri gaudentes v roce 1996. Zatím po-

slední CD nazvané *Laudate Pueri* dominum vyšlo v roce 2007 a obsahuje vánoční písně v úpravě od Pavla Jurkoviče, se kterým sbor úzce spolupracuje a který sboru dedikoval několik svých písní.

Sbormistryní sboru je od jeho počátku Zdena Součková. Na klavír doprovází Monika Šebestová a Miroslav Růžička, o hlasovou výchovu se stará Markéta Džuneva a hudební nauku vyučuje Zdenka Bártová.

Zdena Součková studovala na pedagogické škole v Berouně. Poté ve studiích pokračovala na DAMU v Praze, kde se specializovala v oboru loutkoherectví. Od roku 1969 pomáhá svému muži Vladislavu Součkovi vést dětský pěvecký sbor Radost Praha. V roce 1997 jí byla udělena Cena Františka Lýska (ocenění, které od roku 1988 udělují sbormistrům dětských sborů a sborů mládeže Unie českých pěveckých sborů, Sdružení sborových dirigentů AHUV, Nadace Český hudební fond a Lýskův nadační fond).

Bonifantes⁶ je pardubický chlapecký sbor, který vznikl v roce 1999. Založil jej sbormistr, dirigent a skladatel Jan Míšek. Na první nábor tehdy přišlo kolem 6500 zájemců a jejich zájem se nijak nezmenšuje. V září 2010 byla v Pardubicích založena Základní umělecká škola Bonifantes zaměřená nejen na sborový, ale i sólový zpěv.

Bonifantes mají propracovaný systém přípravných oddělení. Předškolní oddělení navštěvují již děti od 4 let a ve třetí třídě přestupují do koncertních oddělení. Kromě sborového zpěvu všichni navštěvují sólový zpěv, hru na nástroj (flétna, klávesy nebo klavír), učí se základy intonace a hudební teorie. I Bonifanti mohou pokračovat v mužském sboru.

Během krátké doby získali Bonifantes mnoho uměleckých úspěchů u nás i v zahraničí. Koncertují v mnoha zemích v Evropě i ve Spojených státech amerických. Zvítězili v mnoha mezinárodních soutěžích a účinovali v nejrůznějších operních představeních u nás i v cizině. Vystoupili ve francouzském velkofilmu *Napoleon* po boku Gérarda Depardieu a Johna Malkoviche.

Jan Míšek (*1976) vystudoval dirigování u prof. Jiřího Skopala na Univerzitě Hradec Králové a u doc. Vlastislava Nováka na Konzervatoři Pardubice. Absolvoval několik mistrovských dirigentských kurzů. Své první sbormistrovské zkušenosti získal vedením přípravných oddělení Boni pueri. Založil sbor Gymnázia J. K. Tyla (1993), vedl Komorní sbor Kantiléna a podnítil vznik Královéhradeckého mužského sboru. V roce 1999 založil Chlapecký sbor Bonifantes. Jan Míšek není jenom sbormistr, ale také skladatel a šéfredaktor projektu „sbor.cz“. Takový sbor se pochopitelně neobejde bez početného týmu. Ředitelem základní umělecké školy je Daniel Mejstnar, přípravná oddělení vedou Bronislava Kuchtová a Jana Kučerová, mužský sbor řídí Václav Dachs, na klavír doprovází Jarmila Kubátová a o hlasovou výchovu se kromě sbormistrů starají Dana Prouzová a Kamila Zbořilová. Asistentem sbormistra je Martin Kudrna.

V Hradci Králové existují nyní dva chlapecké sbory: Boni pueri a Český chlapecký sbor.

Boni pueri⁷ založili v roce 1982 manželé Květoslava a Jiří Skopalovi. Podnětem bylo vystoupení Olomouckého chlapeckého sboru na festivalu Svátky písní Olomouc v témže roce. Sbor měl hned v prvním roce své existence okolo stovky členů a zpočátku zpíval v obsazení soprán, alt. Již o dva roky později měl dost chlapců po mutaci a mohl zařazovat do repertoáru i skladby pro všechny hlasové skupiny (SATB). Název Boni pueri sbor používá až od roku 1985. Sbor nyní pracuje pod Základní uměleckou školou Boni pueri⁸, kterou založil současný sbormistr Pavel Horák a která byla v roce 2006 zapsána do rejstříku škol MŠMT. Škola vzdělává výhradně chlapce. Kromě sborového zpěvu mají žáci hlasovou výchovu, hudební teorii a podle zájmu i hudební nástroj. Do sboru chodí již předškoláci a jejich oddělení se nazývá Pueráček. Dalším oddělením jsou Pueri novi (1. a 2. třída), následovány Bonifantes (3. a 4. třída), což je poslední přípravné oddělení před vstupem do hlavního sboru. Hlavní sbor má dvě koncertní skupiny. Celkem sbor navštěvuje přibližně 200

chlapců a mužů. Sbormistry koncertního sboru jsou Pavel Horák a Marek Štryncl, přípravná oddělení vedou Jana Kovalčuková (Pueráček), Taťána Slezáková (Pueri novi) a Monika Kadlecová (Bonifantes), na klavír doprovází Markéta Koptová, která rovněž vyučuje hlasovou výchovu v přípravných odděleních, a Miriam Puklová. Jaroslav Šlajs vyučuje hlasovou výchovu a komorní zpěv v koncertních skupinách a taktéž dává hodiny hlasové výchovy a hudební nauky v přípravných odděleních. Je asistentem sbormistrů Pavla Horáka a Marka Štryncla.

Pavel Horák (*1967) je sbormistr Boni pueri, ředitel a zřizovatel Základní umělecké školy Boni pueri. Vystudoval obor hudební výchova na Univerzitě Karlově v Praze. Tamtéž dokončil doktorské studium v oboru sbormistrovství u prof. Jiřího Koláře a získal doktorát filosofie. S Boni pueri absolvoval mnoho turné po celém světě. V letech 2004 a 2008 spoluorganizoval Světové setkání chlapeckých a mužských sborů v Hradci Králové. Účastní se prestižních setkání sbormistrů celého světa.

Marek Štryncl (*1974) vystudoval obory violoncello a dirigování na Konzervatoři v Teplicích. Již za studií založil soubor Musica Florea, byl koncertním mistrem Severočeské filharmonie Teplice. Ve studiu dirigentského oboru pokračoval na pražské AMU, v Drážďanech pak studoval na Akademie für alte Musik. Jako dirigent spolupracuje s významnými orchestry, sbory i sólisty. Na Univerzitě Karlově v Praze je učitelem dirigování, sbormistrovství chrámové hudby a barokního violoncella. Sbormistrem Boni pueri je od roku 2010.

V roce 2010 vznikl v Hradci Králové další chlapecký sbor. Jmenuje se **Český chlapecký sbor**⁹ a založil jej Jakub Martinec, dlouholetý sbormistr Boni pueri. Je to asi nejmladší chlapecký sbor u nás. Zkoušky probíhají čtyřikrát týdně a navštěvuje ho asi šedesát členů. Do přípravného sboru Zpěváček chodí chlapci ve věku od čtyř do osmi let, vede jej Simona Hlavatá. Sbormistry koncertního sboru jsou Jakub Martinec a Jennifer Beynon Martinec. Na klavír doprovází

Martin Fišl. Během své krátké existence stihl sbor natočit dvě alba, vystoupil na mnoha koncertech v Čechách i v zahraničí.

Jakub Martinec (*1979) je sbormistrem a uměleckým vedoucím Českého chlapeckého sboru. Sborovému umění se věnuje již od dětství. Byl více než 10 let sbormistrem koncertního sboru Boni Pueri, v letech 2006–2010 byl zástupcem ředitele Základní umělecké školy Boni pueri v Hradci Králové. V současné době studuje doktorát na hudební fakultě University of Western Ontario v Kanadě.

Jennifer Beynon Martinec (*1977) je Kanadanka, která působí v České republice od roku 2005. Hudební vzdělání získala na univerzitách v Torontu a Vancouveru. Byla sbormistryní kanadského chlapeckého a mužského sboru Amabile a vyučovala na soukromé škole chlapeckého sborového zpěvu St. Michael's Choir School v Torontu. Pět let vedla v Boni pueri přípravné oddělení Bonifantes a mužský sbor Boni pueri. Na Univerzitě Karlově v Praze vyučuje obor dirigování a hudební psychologie a přednáší na Anglické mezinárodní škole v Praze.

Posledním jmenovaným sborem je chlapecký sbor z Litoměřic – **Páni kluci**.¹⁰ V roce 1993 jej při Základní škole s rozšířenou výukou hudební výchovy založil Václav Hanč. Sbormistr je zároveň ředitelem této školy. Také Páni kluci mají svá přípravná oddělení. První oddělení se jmenuje Čmeláčci a navštěvují ho předškoláci od pěti let. Do sboru dochází jednou týdně na 45 minut, vede je Jitka Vaňková, na klavír doprovází Jiří Čejka. V Dráčcích (1. třída ZŠ) se děti učí základy hlasové techniky a nacvičují jednohlasé písně pod vedením Václava Hanče. Na klavír je doprovází Kryštof Ženkl. Chlapci mají čtyřicet pět minutovou lekci za týden. Žáci 2. až 4. tříd se jmenují Kocouři, jsou již rozdělení na soprán a alt a seznamují se s prvními dvojhlasy. Pracují hodinu týdně pod vedením Barbory Hančové, korepetitorem je Ondřej Slavík. Posledním přípravným oddělením jsou Kluci, žáci 4. a 5. tříd. V tomto oddělení zpívají chlapci vícehlasy a připravují se do koncertní skupiny. „Kluci“

mají hodinu až hodinu a půl sborového zpěvu za týden. Sbormistrem tohoto oddělení je Pavlína Štefanová, na klavír doprovází a s děleními zkouškami vypomáhá Renata Sluková. V koncertním sboru zpívá cca 35 chlapců, zkouší 45 minut týdně odděleně a hodinu a půl dohromady. Řídí je Václav Hanč a na klavír doprovází Gaston Etchegoyen. Páni kluci pravidelně pořádají koncerty v Čechách i v zahraničí, účastní se rovněž mezinárodních sborových festivalů. Od roku 2007 funguje v Litoměřicích také mužský sbor, který má v současnosti 13 členů.

Václav Hanč (*1962) vystudoval Pedagogickou fakultu v Ústí nad Labem, obor učitelství

1. stupně ZŠ se specializací na hudební výchovu. V roce 2006 mu byl udělen titul Ph.D. Tématem jeho disertační práce byl Školní chlapecký sbor. S pěveckými sbory pracuje od ukončení vysokoškolského studia.

Páni kluci jsou dokladem toho, že chlapecké zpívání je možné úspěšně provozovat i v menším městě.

Oproti klasickým dětským sborům není těch chlapeckých mnoho. Malý počet je ale nahrazen vysokou úrovní těchto těles. Některé z nich jsou známé po celém světě. Mají propracovaný systém výuky i kvalitní pedagogy, což spolu s chlapeckým zápallem, jejich pílí a muzikalitou přináší kýžené výsledky.

Poznámky

- 1 Horák, P.: Chlapecké sbory, jejich historie a význam v kontextu evropského sborového zpěvu. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzita Karlova Praha, 1999.
- 2 <http://www.campanella.cz/>
- 3 <http://www.bruncvik.eu/>
- 4 <http://www.pueri.cz>
- 5 Horák, P.: Chlapecké sbory, jejich historie a význam v kontextu evropského sborového zpěvu. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzita Karlova Praha, 1999.
- 6 <http://www.bonifantes.cz/>
- 7 (Horák, 1999)
- 8 <http://www.bonipueri.cz>
- 9 <http://www.chlapeckysbor.cz>
- 10 <http://www.panikluci.cz/>

Resumé

Článek stručně pojednává o počátcích chlapeckého sborového zpěvu v Čechách a představuje současné chlapecké sbory fungující v České republice. Zabývá se organizací sborů a jejich vedením.

Klíčová slova: chlapecký sbor, historie, současnost, sbormistři, organizace.

Keywords: boys' choir, history, contemporaneity, choirmasters, organization.

Mgr. Lucie Nováková je v současné době doktorandkou katedry hudební výchovy PF UJEP v Ústí nad Labem. Tématem její disertační práce je problematika hlasové výchovy v chlapeckých sborech.

lucka-novakova@centrum.cz